

Посібник спрямований на підготовку вчителя німецької мови. Професійна спрямованість курсу полягає у виробленні у студентів критичного підходу до наукової літератури і вміння знайти – за наявності протилежних наукових думок – методологічно правильне вирішення теоретичних проблем, тобто курс допоможе студентові аналізувати мовний матеріал, а також формувати в нього практичні навички як під час педпрактики, так і під час педагогічної роботи після закінчення університету, а також застосовувати лексичні явища на основі їх глибокого теоретичного осмислення і засвоєння. Гадаємо, що з цими завданнями пропонований посібник буде успішно справлятися.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Гінка Б.І. Лексикологія німецької мови: лекції та семінари. – Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2010. – 416с.
2. Искоз А.М., Ленкова А.Ф. Лексикология немецкого языка. – М.: Просвещение, 1971. – 276с..
3. Ольшанский И.Г., Гусева А.Е. Лексикология: совр. нем. язык. –М.: Академия, 2005. – 416с.
4. Ролік А.В. Лексикологія сучасної німецької мови. – Вид.2-е, випр. й доп. – Ніжин: НДПУ імені М. Гоголя, 2003. – 154с.
5. Степанова М.Д., Чернышева И.И. Лексикология современного немецкого языка. –М.: Высш.шк., 1986. – 247с.
6. Шевелева Л.В. Лексикология современного немецкого языка. Курс лекций. – М.: Высш.шк., 2004. – 240 с.
7. Юханов О.С. Німецька лексикологія (лекції, тестові завдання, терміни). – К.: Ленвіт, 2008. – 124с.
8. Neusinger S. Die Lexik der deutschen Gegenwartssprache. Eine Einführung. – München:Fink, 2004. – 303 S.
9. Kühn Ingrid. Lexikologie. Eine Einführung. – Max Niemeyer Verlag Tübingen, 1994.
10. Lutzeier P.R. Lexikologie. Ein Arbeitsbuch. – Tübingen: Stauffenburg-Verl., 1995. – 168 S.
11. Oguй O.D. Lexikologie der deutschen Sprache. – Winnyts'a: Nowa knyha, 2003. – 416 с.
12. Römer Chr., Matzke B. Lexikologie des Deutschen. Eine Einführung. – Tübingen: Narr, 2003. – 226 S.
13. Schippan Thea. Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache. – Tübingen: Niemeyer, 1996. – 306 S.
14. Schlaefel M. Lexikologie und Lexikographie. Eine Einführung am Beispiel deutscher Wörterbücher. – Berlin: Erich Schmidt Verlag, 2002. – 200 S.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Богдан Гінка – кандидат філологічних наук, доцент кафедри німецької мови, декан факультету іноземних мов Тернопільського національного педагогічного університету ім.В.Гнатюка.

Наукові інтереси: семасіологія німецької мови, лінгвокраїнознавство Німеччини.

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Ольга ГОНЧАРОВА (Мелітополь, Україна)

У статті теоретично обґрунтовано проблеми інноваційної діяльності у сфері освіти, на основі проведеного констатувального експерименту визначено стан готовності майбутніх учителів іноземної мови до інноваційної діяльності.

The article reveals the vital problems of the innovative activity of future foreign language teacher and offers the theoretical discourse of this aspect. The article also gives the results of the experiment, proving the low level of future foreign language teachers' readiness for the innovative activity.

На сьогоднішній день інноваційність є однією з домінуючих тенденцій розвитку людства взагалі та сфери освіти зокрема. Останнім часом проблема інноваційності у підготовці майбутніх педагогів привертає увагу багатьох науковців, оскільки нова освітня парадигма вибудовується на засадах збереження й розвитку творчої потенції та стабільно активної життєдіяльності людини у змінних соціальних умовах, її спрямованості на самовизначення, готовності до сприйняття та розв'язання нових завдань. Серед проблем сучасної педагогіки пріоритетними є питання інноваційної діяльності як складової педагогічної інноватики, спеціальної наукової дисципліни, що розкриває загальні засади теорії інноваційно-педагогічних процесів. Інноваційна педагогічна діяльність є, на нашу думку, віддзеркаленням основних змін у тенденціях та закономірностях сучасної освіти в Україні.

У науковій літературі окремі аспекти освітньої інноваційної діяльності висвітлено за наступними напрямками: інноваційні педагогічні технології: М.Жалдак, І.Носаченко, В.Олійник, А. Підласий, І.Підласий, С.Сисоева; теоретичні питання педагогічної інноватики: Л.Буркова, Л.Вашенко, І.Дичківська, О.Попова; експертиза, оцінювання та відбір освітніх нововведень, моніторинг інноваційних освітніх процесів, інноваційний експеримент: К.Баханов, Л.Буркова, Ю.Гільбух, Л.Даниленко.

Дана стаття має на меті теоретичне обґрунтування проблем інноваційної діяльності у сфері освіти та визначення стану готовності майбутніх учителів іноземної мови до інноваційної діяльності.

Перш за все, розглядаючи проблему підготовки майбутнього вчителя іноземної мови до інноваційної діяльності, варто з'ясувати суть таких понять, як “діяльність”, “педагогічна діяльність” та “інноваційна педагогічна діяльність”. Аналіз наукових джерел дозволяє зробити висновок, що *діяльність* – це специфічний вид активності людини, спрямований на пізнання й творче перетворення навколишнього світу, самого себе, умов й засобів свого існування [4: 146]; активність, спрямована на досягнення поставленої мети, яка виникає в результаті взаємодії людини з довкіллям та спрямована на вдосконалення дійсності й самого себе [5: 20]. Таким чином, по-перше, об'єктом діяльності та відповідно засобом задоволення пов'язаних із нею потреб, є нові продукти матеріальної та духовної культури, по-друге – саме в діяльності з'являються нові засоби її подальшої реалізації, які прискорюють розвиток останньої та вдосконалюють отримані результати. Отже, діяльність, як така, є інноваційною, саме такий характер педагогічної діяльності спонукає освітян до пошуку нових підходів, освітніх технологій, сприяє формуванню позитивної психологічної настанови щодо роботи, кар'єри, врешті решт, інноваційна діяльність виступає рушійною силою у піднесенні ролі педагогічної науки в практичних сферах.

Базуючись на дослідженнях І. Дичківської [3: 54] з педагогічної інноватики, нами було здійснено спробу окреслити коло основних проблем інноваційної діяльності. Таким чином, до кола проблем інноваційної діяльності в галузі освіти входять: циклічність інноваційного процесу; класифікація нововведень; джерела інноваційної педагогіки; нормативно-правове забезпечення інноваційних перетворень в освіті; новації як ідеальні продукти діяльності авторських колективів та педагогів-новаторів; часові виміри інноваційних процесів; взаємозв'язок нововведень та соціально-економічної ситуації суспільства; ефективність результатів педагогічної інноватики; проблема підготовки педагогічних кадрів до інноваційної діяльності.

Спираючись на положення, розроблене Т. Демиденко [2: 49], про те, що інноваційної діяльності самої по собі не існує, оскільки будь-яка діяльність у будь-якій сфері може бути інноваційною, якщо до неї додається нове знання з метою отримання оптимального результату, ми розглядаємо “інноваційну діяльність майбутнього вчителя іноземної мови” як складне інтегральне утворення, сукупність різних за цілями та характером видів робіт, що відповідають основним етапам розвитку інноваційних процесів та спрямовані на створення та внесення педагогом змін до власної системи роботи.

Дослідно-експериментальна робота з вивчення стану готовності майбутніх учителів іноземної мови до інноваційної діяльності здійснювалась на базі соціально-гуманітарного факультету Мелітопольського державного педагогічного університету. Загальна кількість студентів 3-5 курсів, які взяли участь в експерименті, становить 266 осіб. До контрольної групи увійшли 134 студента, експериментальної – 132 студента. Критерії (мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний та рефлексивний), за якими визначали стан готовності майбутніх учителів до інноваційної діяльності, було встановлено за результатами попередньо проведеного опитування вчителів іноземної мови м. Мелітополя та Мелітопольського району [1].

Результати констатувального експерименту показали, що мотиваційний компонент готовності майбутніх учителів іноземної мови до інноваційної діяльності є недостатньо розвиненим. Переважають зовнішні мотиви застосування інновацій, майбутні вчителі іноземної мови мають зовнішню спрямовану мотивацію інноваційної активності, яка опосередковано спрямована на перебудову в сфері викладання іноземної мови.

Рівень сформованості когнітивного компонента готовності до інноваційної діяльності визначався нами на основі аналізу відповідей студентів на відкриті запитання анкети “Опишіть, з якими педагогічними нововведеннями Ви знайомі взагалі та у навчанні іноземної мови зокрема?”, “Як Ви розумієте поняття “інноваційна діяльність вчителя іноземної мови?”. Слід зауважити, що відповіді виявилися неоднорідними, характеризувалися розрізненістю та суперечливістю. Майбутні вчителі іноземної мови не

мають чіткого уявлення про сутність інноваційних педагогічних процесів. Переважна більшість з них володіє тільки фрагментарними знаннями про нововведення в сучасній освіті взагалі, та педагогічній діяльності вчителя іноземної мови, зокрема. Студенти не знайомі глибоко зі змістом найпоширеніших інноваційних технологій, як загально педагогічних, так й на рівні навчання іноземної мови.

Досліджуючи операційно-діяльнісний компонент готовності майбутнього вчителя іноземної мови до інноваційної діяльності ми зупинилися на вміннях, необхідних для її здійснення. Найбільша кількість респондентів вважають найголовнішим із інноваційних умінь вміння переходити з репродуктивного рівня майстерності до творчого. В контрольній групі другу позицію займає толерантність до проявів нестандартної поведінки учнів в той час, як студенти експериментальної групи другим за значенням виділили вміння здійснювати творчий пошук (респонденти контрольної групи розташували його лише на четвертій позиції). Здатність до генерування нових ідей та пошуково-перетворювальний тип мислення, який характеризується гнучкістю та варіативністю, на думку студентів і контрольної й експериментальної груп посіли відповідно третє та п'яте місця. Толерантність до проявів нестандартної поведінки учнів респонденти контрольної групи розташували на другій, експериментальної – на четвертій позиції.

Рівень розвитку рефлексивного компонента готовності майбутніх учителів іноземної мови до інноваційної діяльності визначався методом самооцінки, який показав низький ступінь мотивації до інноваційної діяльності, достатній рівень розвиненості інноваційних умінь, але відсутність системних, глибоких знань про зміст інноваційної діяльності вчителя та недостатню обізнаність з нововведеннями як загальнопедагогічними, так й пов'язаними з навчанням іноземної мови. За результатами констатувального експерименту виявлено переважно низький рівень готовності майбутніх учителів іноземної мови до інноваційної діяльності (табл. 1).

Таблиця 1.

Рівні готовності майбутніх вчителів іноземної мови до інноваційної діяльності за результатами констатувального етапу експерименту

Рівні готовності до інноваційної діяльності	КГ %	ЕГ %
Високий	3,2	3,0
Достатній	13,6	11,8
Середній	26,1	26,5
Низький	57,1	58,7

Такі результати підтвердили наше припущення про те, що традиційна система навчання у вищій школі недостатньо спрямована на підготовку майбутніх фахівців до інноваційної діяльності. Одержані результати переконують у потребі вдосконалення роботи вищих навчальних закладів із формування готовності майбутніх учителів іноземної мови до інноваційної діяльності у школі.

Низький рівень готовності майбутніх учителів іноземної мови до інноваційної діяльності є, на нашу думку, найголовнішою проблемою загальнопедагогічної та фахової підготовки тому, що здатність до інноваційної діяльності сучасних педагогічних кадрів є одним із вирішальних факторів успішності навчально-виховного процесу. Сутність інноваційної діяльності полягає в оновленні педагогічного процесу, внесенні нововведень в традиційну систему, що передбачає найвищий ступінь педагогічної творчості, адже існує тенденція професійно-особистісного розвитку педагога: чим вища схильність до втілення інновацій, тим вищий рівень творчості в його діяльності. Тобто, для забезпечення формування готовності випускника педагогічного ВНЗ до інноваційної діяльності необхідна відповідна система підготовки студента до роботи в інноваційному режимі. Завдання ВНЗ – сформувати в останніх пізнавальну інноваційну активність, самостійність, прагнення до творчості і самовиховання, розвинути інноваційний потенціал і в кінцевому підсумку вміння

виходити в разі потреби за межі визначеного програмою обсягу знань, долати її регламентованість.

На основі отриманих результатів сформульовано низку рекомендацій для професорсько-викладацького складу ВНЗ із удосконалення процесу підготовки майбутнього вчителя іноземної мови до інноваційної діяльності: стимулювання ситуацій прояву студентами власної ініціативи та їхнього спрямування на подальший логічний аналіз висунутої ідеї; створення максимально позитивної емоційної атмосфери підтримки майбутніх учителів іноземної мови в процесі підготовки до інноваційної діяльності; спрямування студентів на самостійний вибір педагогічних цілей, завдань та засобів їхнього вирішення; формування здатності майбутніх учителів до розв'язання суперечностей, розвиток вміння їх знаходити та свідомо формулювати, оскільки саме необхідність вирішення протиріч у навчальній, пізнавальній, науковій діяльності слугує джерелом виникнення інновацій; широке використання проблемних методів навчання, які стимулюють настанову на самостійне або за допомогою викладача відкриття нового знання; спільна пошукова діяльність викладачів та студентів

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Гончарова О.А. Педагогічні умови формування готовності майбутнього вчителя іноземної мови до інноваційної діяльності. – Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. – К. – 2008. – 259 с. – Бібліогр.: С. 194-216.
2. Демиденко Т.М. Підготовка майбутніх учителів трудового навчання до інноваційної педагогічної діяльності: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. – Ч., 2004. – 220 с. – Бібліогр.: С. 191-209.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
4. Общие основы психологии: Учеб. для студ. высш. пед. учеб. заведений / Под ред. Р.С. Немова. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. – 688 с.
5. Столяренко Л.Д. Основы психологии. – Ростов-на-Дону: Изд-во «Феникс», 1997. – 736 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Ольга Гончарова – заступник декана з навчальної роботи соціально-гуманітарного факультету Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, асистент предметної комісії з іноземних мов кафедри початкової освіти.

Наукові інтереси: теорія та методика професійної освіти, проблеми фахової підготовки вчителя іноземних мов.

ФОРМУВАННЯ КРОСКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Ольга ДЕМ'ЯНЕНКО (Миколаїв, Україна)

У статті розглядається проблема формування у майбутніх викладачів іноземної мови кроскультурної компетенції, що є основою глобального розуміння культури, а отже, міжнаціонального спілкування і взаємовідносин в цілому.

In the article we consider the problem of forming cross-cultural competence of future teachers of foreign languages, that is the basis for a global understanding of culture and, therefore, international communication and relationships in general.

Постановка проблеми. Навчання іноземних мов на сучасному етапі розглядається як створення умов для усвідомлення відмінностей у рідній та іншомовній культурі, виховання толерантного ставлення до представників інших народів, зниження рівня етноцентризму, формування кроскультурної грамотності й компетенції, навичок іншомовної міжкультурної комунікації. Мова має забезпечувати діалог культур. Для досягнення ефективності у міжкультурному спілкуванні недостатньо лише засвоїти мовну систему і набути мовленнєвих умінь і навичок. Необхідно навчитися користуватися мовою відповідно до умов соціокультурного середовища носіїв цієї мови.

Гостро відчувається ця проблема у вищих навчальних закладах, тому що саме їх випускники мають стати кваліфікованими кадрами, здатними зіграти ключову роль у спілкуванні з представниками різних культур. Сучасному суспільству потрібні фахівці, здатні вільно орієнтуватися в складних соціокультурних обставинах, здійснювати повноцінні контакти з представниками інших країн і культур в різних сферах людської діяльності, активно реалізовувати свій особистісний потенціал у професійній та творчій діяльності.